

Rajzpanoráma

IV. Országos Rajztriennálé

LÓSKA LAJOS

Dornyay Béla Múzeum, Salgótarján, 2019. XI. 23. – 2020. II. 2.

Körkép

Szögezzük le, még akkor is, ha közhelyként hat, hogy a rajz minden műalkotás alapja (gondoljunk csak a festők vázlatrajzaira vagy a szobrászrajzra): viszont a 20. század eleje óta ugyanolyan autonóm műfajnak tekinthető, mint a festészet vagy a szobrászat. Napjainkban pedig a rajzművészet elsősorban a kreativitás szimbóluma, művelői mindenekelőtt a műfaj határait igyekeznek kitágítani. A fentebb leírtakat természetesen az bizonyítja a legmeggyőzőbben, ha megnézzük, mi történik a gyakorlatban, amire kiváló lehetőséget nyújt a IV. Országos Rajztriennálé. Ha végigtekintünk az idei kollekción, megálapíthatjuk, hogy az ábrázolásmódok mindkét pólusa, a figurális-érzékletes, illetve az absztrakt és a konceptuális egyaránt jelen van a kiállítótermekben. Tematikájukat tekintve az utóbbiak között megtaláljuk a geometrikus, a minimal art kompozíciókat, a gesztusrajzokat, a figurális stílusú munkák között pedig a dokumentum jellegű városképeket, az enteriőröket, az arcképeket, a szimbolikus portrékat, az aktokat, valamint az hommage-okat.

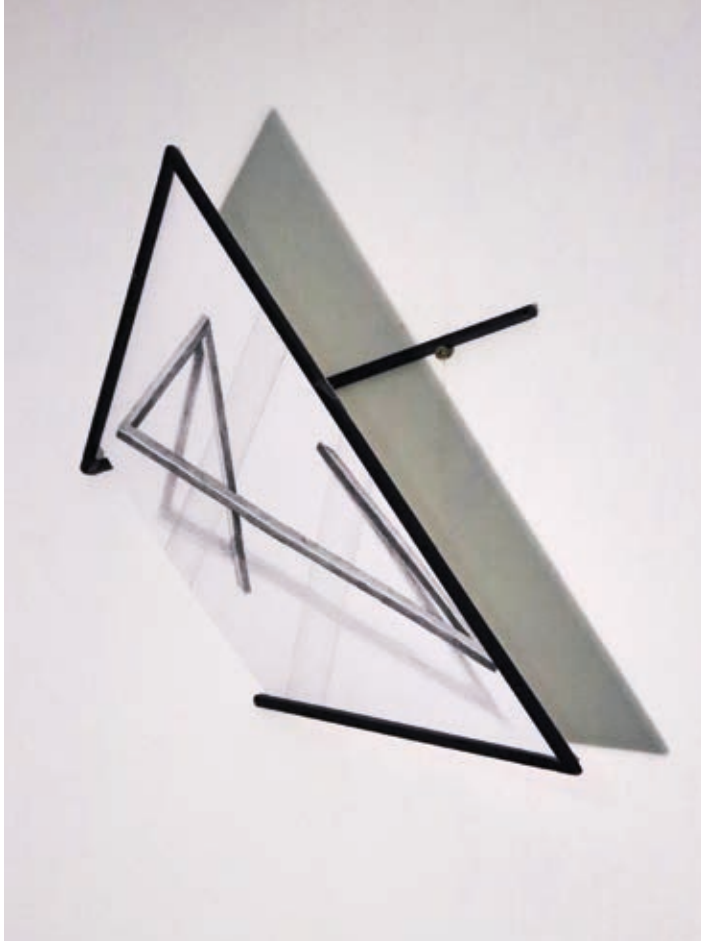
A magyar művészetben mindig is jelentős hagyományai voltak a geometrikus kifejezésnek, és ez érezhető ma is. Aranyász Zita műve is ehhez a vonulathoz sorolható, de túl is lépett rajta, ugyanis háromszögekből szerkesztett lapja fölé egy fémvázat helyezett, ezáltal a kétdimenzióból térre, mozgatható rajzrelieffé tette a művét (*Occam vágása*, 2019). F. Balogh Erzsébet az ellentétes formákat hangsúlyozza: egy térbe forgatott kockát kapcsolt össze az egymás mellett párhuzamosan lefolyó festékcsíkokkal (*Egyensúly kísérletek III.*, 2019). Barti Magdolna ugyancsak a vertikálisan lefelé ereszkedő vékony és a horizontálisan futó vastagabb vonalak különbözőségét emeli ki (*A fák még nőnek I.*, 2019). Sinkó István *Fényfüggönye* (2019) különböző téglalapformába zárt fényeffektusok játékos ábrázolása. Sebők Éva is a fényre, pontosabban a fény hiányára épít a körbe zárt fekete pontokat megjelenítő munkáján (*Fekete fény III.*, 2019).

Számos szimbolikus művet is láthatunk a kiállításon. Pragmatikus, profán korunkban a szinte már eltűnő jelképek fontosságára többek között már C. G. Jung is felhívta a figyelmet: „A modern ember nem érti, hogy »racionalitása« – amely lerombolta azt a képességét, hogy az isteni szimbólumokra és eszmékre reagálni tudjon

– milyen mértékben szolgáltatta ki őt a pszichikus »alvilágnak«. Megszabadult – vagy legalább is úgy hiszi, hogy megszabadult – a »babonától«, de ennek során veszélyes mértékben elveszítette spirituális értékeit. Morális és szellemi hagyománya felbomlott, ennek a rombolásnak az árát, a világméretű káoszt és tudathasadást, csak most fizeti meg”¹ Szimbólumokkal dolgozik többek között Csontó Lajos *Lépcső* (2017) című üvegrajzán. A lépcső jelentése igen régi, Jákob lajtorjájához hasonlóan a rajta való felmenetel egy magasabb, az éghez közelebbi létformába való emelkedést szimbolizál. A keresztény ikonográfiában több rokon utalással is találkozunk, gondoljunk a jeruzsálemi templom lépcsőin felfelé lépdelő gyermek Mária alakjára. Egy másik, egyetemes, számos vallásban megtalálható jelképet, a különböző világokat egymástól elválasztó átjárót jeleníti meg rajzán Hauser Lilián Beáta (*Kőkapu*, 2019). A Kótai Tamás lapjain látható, konkrét jelentéssel nem rendelkező talányos motívumok (*Hosszú hétvége II.*, 2019) viszont éppen a demitizálás sajátos példái. Bodor Anikó ugyancsak jelképes útvesztője sem Minótauroszt labirintusát hívja elő, amelyből a

CSONTÓ LAJOS: *Lépcső*, 2017, üvegrajz, 44×44 cm

ARANYÁSZ ZITA: *Occam vágása*, 2019, ceruza, papír, fémváz, térgrafika, 40×20 cm

MOLNÁR LÁSZLÓ JÓZSEF: *Rajz LX.*, 2019, ceruzarajz, 70×50 cm

szörnyet legyőző Thészeusznak csak Ariadné fonala segítségével sikerült kijutnia: a Bodor labirintusának fordulójában álló figurák inkább modern korunk elmagányosodott hősei, akik

nem tudnak kiszabadulni életük, pszichéjük útvesztőjéből (*Labirintus*, 2019). Gallov Péter körökbe zárt hiperreális fullánkora egyszerre megemlékezés és napjaink valóságára utaló szűrős, negatív jelkép (*Hommage à l'Âge d'Or III.*, 2017). És ha már a hiperrealizmusnál tartunk, mindenképpen meg kell említenem Molnár László Józsefnek a valóságnál is valóságosabb, szétszáradt ágakból és fonatokból összeállított, az elmúlásra, az enyészetre utaló kacatkompozícióinak legújabb darabját (*Rajz LX.*, 2019).

Külön figyelmet érdemelnek az emberi fejeket, karaktereket felvonultató munkák. Sáros András Miklósnak az előző triennálén díjazott, ezüstvesszővel készült göröngyszerű fejbokrai az idén a kamaratárlaton szerepelnek. Az abszurd bürokráciát kipellengérező fa- és kőfejeiről ismert Szurcsik József pedig több mint félszáz karakterrel jelentkezett az emberfejektől a robotportrékig (*Bestiarum Humanum*, 2017–2018).

Az anyagnak meghatározó részét képezik a dokumentatív jellegű, városképeket, épület- vagy szobabelsőket megörökítő rajzok. Bács Emese Budapest nyüzsgő életének krónikása. Leskicceli a piacra menő embereket vagy a trolin utazókat (az utasokkal teli trolit megjelenítő munkája az előző kiállításon szerepelt). Jelenlegi rajzán a Váci út és a Róbert Károly körút kereszteződésének épületeit – többek között a rendőrség üvegpalotáját – láthatjuk felülnézetből (*Itt élünk mi III.*, 2019). Imreh Sándor a városi környezet tipikus, gyakori tartozékát, egy összefirkált, graffitikkal díszített romladozó tárolót dokumentál (*Utcai elemek 2.*, 2019). Rokon témát, egy üres, felújításra váró műhelybelsőt és festőbakot látunk Végvári Beatrix ceruzarajzán (*Osztott egység 1.*, 2019). A városi kacatkultúra része lehet Éles Bulcsú *Levetett nadrág 3.* (2019) című lapja, amelyen egy eldobott rövidnadrággal szembesülhetünk.

Befejezésül vessünk egy pillantást néhány, a tematikus csoportokba besoroltaktól eltérő rajzra. Krajcsovics Éva betűkből alakítja ki kompozícióját, szömustrát ír, akárcsak a betűképeket készítő Molnár Péter (*Ima*, 2017). Birkás Babet *Feladatlap I.* (2019) című opuszán a nézők kreativitására épít. Drozsnik István Picasso-motívumokat idéz meg, Boldizsár Gábor különböző tárgyakat rajzol nagyon naturáisan quodlibet jellegű munkáján. És ha ezek után gyarló mikrovilágunkból kilépünk az univerzumba, eltöprenghetünk azon a nem is olyan régi felfedezésen, hogy a kozmosz jelentős részét nem a fény, hanem a sötét anyag teszi ki. Ez a tény annyira megragadta Madácsy István képzeletét, hogy az előző triennálé után immár második alkalommal rajzolt fekete lyukat. Számos érdekes művel találkozhatunk még a tárlaton Olajos Györgytől Várnagy Ildikóig, Györffy Sándortól Nagy Gábor Györgyig, miközben azt is örömmel konstatálhatjuk, hogy az első, 1982-es rajzbiennálé résztvevői közül többen, így Butak András, Kovács Péter Balázs, Sulyok Gabriella vagy Stefanovits Péter is képviseltetik magukat.

A sokszínű kollekciónak az a legnagyobb erénye, hogy mivel nem meghívásos, hanem beküldéses alapon szerveződött, alapos keresztmetszetet nyújt jelen rajzművészetünkről: sok mű érkezett az ország számos városából, a hazaiakon kívül felvidéki és erdélyi képzőművészek is fontosnak tartották, hogy jelen legyenek Salgótarjánban.

2022-ben lesz negyvenesztendő az országos rajzkiállítás. A tárlatokon az évek folyamán bemutatkozott jelentős művészek sora hosszú: Szalay Lajos, Gyarmathy Tihámér, Kovács Albert, Nádler István, Tolvaly Ernő, Szirtes János, Molnár Péter, Schmal Károly, Molnár László József, Szemethy Imre, Földi Péter, Bukta Imre,

Gaál József, Szurcsik József, Baksai József vagy a fiatalabbak közül Gallov Péter és Fábián Erika. E korántsem teljes névsor is bizonyítja, hogy három esztendő múlva a négy évtizedet átfogó kollekciónál érdemes lenne majd egy hiányt pótló, közelmúltunk rajzművészetének a történetét összefoglaló tárlatot rendezni.

GALLOV PÉTER: *Hommage à L'Âge d'Or III.*, 2017, grafit, 45x50 cm

SZURCSIK JÓZSEF: *Bestiarium Humanum I.*, 2017-2018, tus, toll, papír, 70x100 cm

Jegyzet

1 C. G. Jung: *Az ember és szimbólumai*, Göncöl Kiadó, Budapest, 1993, 94.